

**AHMET RASİM'İN
ESERLERİNDE HALK
KÜLTÜRÜ**

ALİ ÇELİK

Yay. Haz.: Cengiz GÖKŞEN

OSMANİYE 2019

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-428-6

Kitap Adı

AHMET RASİM'İN
ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ

Yay. Haz.

Cengiz GÖKŞEN

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

<i>Ahmet Rasim'i Yeniden Okumak</i>	1
<i>Ön Söz</i>	3
<i>İkinci Ön Söz</i>	5
<i>Kısaltmalar</i>	7
<i>Giriş</i>	9

BİRİNCİ BÖLÜM

AHMET RASİM'İN ESERLERİNDE HALK HAYATI..... 13

I- EV HAYATI..... 13

A- Ev Çeşitleri.....	14
B- Evin Bölümleri ve Aksesuarları.....	14
C- Eşyalar:.....	16
D- Evde Gündelik Hayat ve Ev İşleri:.....	21

II- EĞİTİM 23

A- Okula Başlama Töre ve Törenleri.....	23
B- Okul Eşyaları ve Yazı Malzemeleri.....	30
C. Okulda Eğitim.....	31
D- Evde ve Sokakta Çocuk Eğitimi.....	39

III- BESLENME 49

A-Yemekler:.....	49
B- Diğer Yiyecekler- Erzak ve Baharatlar:.....	52
C- Çerezler ve Meyveler:.....	53
D- İçecekler:.....	56

IV- GİYİM- KUŞAM 65

A- Çocuk Giyim-Kuşamı:.....	66
B- Kadın Giyim Kuşamı:.....	68
C- Erkek Giyim- Kuşamı.....	77
D- Giyim-Kuşam İmalatı:.....	91
E- Giyim-Kuşamla İlgili Gelenek ve Görenekler:.....	92
F- Giyim-Kuşam Değişiklikleri Kanunlar ve Cezalar:.....	94

V- İŞ HAYATI VE MESLEKLER..... 97

A- Esnaf ve Sanatkârlar:.....	97
B- Çarşılar ve Çarşı Teşkilatları:.....	108
C- Esnaf ve Sanatkârlarla ilgili Gelenek ve Görenekler:.....	109
D- Müşteri Esnaf İlişkileri:.....	110
E- Cami Avlularındaki Esnaflar:.....	113

VI- TAŞIT ARAÇLARI 115

A- Kara Taşıt Araçları:.....	115
B- Deniz Taşıt Araçları:.....	116

VII- ÇOCUK OYUNLARI VE MUZİPLİKLERİ.....	119
A- Oyunlar:	119
B- Muziplikler:.....	123
VIII- EĞLENCE YERLERİ VE EĞLENCER.....	127
A- Birahaneler - Gazinolar - Meyhaneler - Şerbethaneler:.....	130
B- Kahvehaneler - Kırathaneler - Çaycı Dükkânları:.....	132
C- Koltuk Evleri ve Baskınlar:	133
D- Mesire Yerleri:	151
E- Piyasa Yerleri:	153
F- Tiyatrolar:	156
G - Diğer Eğlence Yerleri ve Eğlenceler:.....	157
IX- DİNİ GÜNLER VE BAYRAMLAR	159
A- Ramazan.....	159
B- Bayramlar	186
X- İNANMALAR.....	195
XI- GELENEK-GÖRENEK VE GÖRGÜ KURALLARI	211
A- Gelenek ve Görenekler	212
B- Görgü Kuralları:	252
XII- HALK MÜZİĞİ.....	263
XIII- HALK HEKİMLİĞİ.....	265
A- İnsanlarla İlgili Olanlar:	266
B- Hayvanla İlgili Olarak Olanlar :	269
C- Haşaratla Mücadele :	270
XIV- HALK TAKVİMİ.....	271
İKİNCİ BÖLÜM	
HALK EDEBİYATI.....	273
I- HALK EDEBİYATI	273
A- Halk Edebiyatı Hakkındaki Genel Bilgiler:	274
B- Halk Edebiyatı Türleri	282
II - HALK TEMÂŞÂSI.....	455
A- Muhtelif Temâşâlar:	455
B- Ortaoyunu:	469
C- Karagöz	496
SONUÇ	501
BİBLİYOGRAFYA.....	503
SÖZLÜK	509

AHMET RASİM'İ YENİDEN OKUMAK

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Beş yıl önce emekli olarak bizim saflarımıza katılan Prof. Çelik'in 26 yıl önce sunulup da basılma şansını yakalayamayan, *Ahmet Rasim'in Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları* adlı doktora çalışmasını yeniden okumak benim için keyifli bir iş oluverdi. Sunumundan önce de, sonra da gözden geçirdiğim, kısmen okuduğum bu oylumlu çalışmanın gün ışığına çıkması elbette bir emeklinin büyük hayallerinden biri olmalıydı. Gönlümüz bu, hâlâ ilk günkü güncelliğini koruyan emek ürününün geniş kitlelere ulaştırılmasını arzu ediyordu. Pek çok çalışmamızda yararlandığımız, ancak kaynak gösterirken, *basılı olmayan doktora tezi* bilgisini üzülererek verdiğimiz bu baskı artık çeyrek yüzyılı aşan bu üzüntülerimi de ortadan kaldıracaktır.

Sevgili Çelik benim Atatürk Üniversitesi'ndeki ilk göz ağrılarımın biri, belki de ilkidir. O, çiçeği burnunda bir üniversite öğrencisi, ben ise genç bir üniversite hocası olarak acemiliğimizi yaşıyorduk. Bu acemiliklerimiz yıllar içinde yerini arkadaşlığa, meslektaşlığa ve hepsinden de öte ağabey-kardeşliğe dönüşüverdi. Bir Mut gecisini paylaşmamız, doktoramdan 26 yıl sonra bulduğumuz Bayburt'ta yeniden eski köyleri dolaşmamız hiçbir ikiliye nasip olmayacak güzelliklerdi. Bir Manisa akşamını, Çelik Ailesi'nin geleceğini etkileyecek güzel konuşmalarla süslemek ise asla unutulmayacak bir olaydı. Hasılı kardeşim Prof. Çelik ile daha bilim dünyasına girmeden başlayan dostluğumuz hâlâ devam ediyorsa bundaki büyüğü aramak elbette bizi sevelere düşecektir.

.....

Ahmet Rasim'in Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları'nı yeniden gözden geçirmenin ayrı bir yeri olmalıdır. Pek çok konuyu kaleme alırken baktığımız bu çalışma bize de ışık tutmuş, yol göstermişti. Sekiz ciltlik *İstanbul Ansiklopedisi* (1994-1995) için hazırladığımız 20 kadar madde için sık sık baktığımız kaynakların başında bu tez geliyordu. Bazı maddeleri Ahmet Rasim'siz yazmak ne mümkün. Bunun sonucu olarak Ali Bey'in emeklerini değerlendirmek bizim için anlamlı bir görev oluyordu.

Bu tezin yayımlanıp bilim dünyasına kazandırılması elbette beklenenden daha çok yarar sağlayacaktır. Bir örnek vermek gerekirse sadece fıkralarımızla ilgili bölümü başlı başına bir hazinedir. Merhum Ahmet Rasim'in dağarcığında fıkrâ dünyasının kapıları da böylece açılmış olacaktır. Siz, belki başka kapıların da açılmasını bekleyeceksiniz. Diyoruz ki, beklemeyiniz, sadece *İçindekiler*'in yer aldığı sayfalara bir göz atmanız, bakalım merhum Ahmet Rasim İstanbul'u onlarca kitabında nasıl dağıtarak ele almışsa döneminin genç asistanı Ali Çelik Bey de onları âdeta hazır ol'a geçirerek nasıl bir düzene kavuşturmuştur göreceksiniz.

Ahmet Rasim gibi çok yazar, yazmasından öte çok değişik, herkesin değil, belki de sevgili kardeşim Ali Çelik ve benzeri birkaç kalem sahibinin onun bütün çalışmalarına ulaşması sanıldığı kadar kolay olmamıştır. Millî Kütüphane'nin o yıllarda okuyucularına sunduğu imkânların ötesine geçerek bu güzel çalışmayı hazırlamak masraflı olmasından öte son derece yorucu olmuştur. Sevgili kardeşim bütün güçlükleri

yenmiş, kendisini emanet ettiğim merhum meslektaşım Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu kardeşimin danışmanlığı altında eserini tamamlama mutluluğuna erişmiştir.

Ahmet Rasim'in imzasını taşıyan onlarca kitap ve sayısını bilemediğimiz gazete ve dergi yazılarından yola çıkarak böyle bir tezi hazırlamanın güçlüğünü ancak işin içinde olanlar bilebilir. Onun için tez konusunun ve alanın belirlenmesi; ondan da sonra işin derinlemesine inilmesi gerekecekti. Bu duygular çalışmanın ön sözünde şöyle dile getiriliyordu:

“Bunun üzerine sadece roman ve hikâyeleriyle makale, fıkra, hatıra, sohbet, seyahat yazılarından kitap haline getirilmiş olan eserleri üzerinde bir inceleme yapmaya karar verdik. İnceleme alanımıza giren 45 eserin 38 tanesi yazar hayatta iken basılmış, kalan 7 eser ise ölümünden sonra hazırlanmıştır.”

Bu çalışma sadece bir İstanbul çalışması olarak algılanmamalıdır. Türk halk kültürünün pek çok dalında aranılan bilgiler ve örnekler bu çalışmanın sayfalarında düzenli olarak bir araya getirilmiştir. Hatta, öyle ki, bizlerin aklımızdan geçirmediğimiz pek çok konu Ahmet Rasim Bey'in kaleminden Prof. Ali Çelik aracılığıyla gündemizdeki yerlerini almıştır.

Bizim de, basılma şansını yakalayamamış ve bekleme hakkını kullanan kitaplarımızın yanında Ali Bey'in eserinin gün yüzüne çıkmaya hazırlanmasını sevinçle karşılıyoruz. İnanıyorum ki, pek çok genç arkadaşımız çalışmalarının bir aşamasında bu eserden yararlanma yoluna gidecektir, çünkü bu çalışma alanının ilklerinden olup örnek alınacak bir eserdir. Böylesi güzel ve yararlı bir eserin gün ışığına çıkmasına el veren herkese bir hoca, bir meslektaş ve bir ağabey olarak teşekkür ediyorum.

ÖN SÖZ

Bu çalışmamızda Ahmet Rasim'in basılı eserleri üzerinde halk kültürü unsurlarını araştırmayı esas olarak aldık. Ahmet Rasim'in üzerinde çalışma yaptığımız eserleri 45 tanedir. Bunların 38 tanesi yazar hayatta iken basılmıştır:

“İlk Sevgi”, “Tecarib-i Hayat”, “Meyl-i Dil”, “Afife”, “Numune-i Hayal”, “O Çehre”, “İki Damla Gözyaşı”, “Gam-ı Hicran”, “Asker Oğlu”, “Nâkâm”, “Ömr-i Edebi I, II, III, IV”, “Ömr-i Edebi II”, “Ömr-i Edebi III”, “Ömr-i Edebi IV”, “Biçare Genç”, “Endişe-i Hayat”, “Meşakk-ı Hayat”, “Gecelerim”, “Mekteb Arkadaşım”, “Leyâl-i Izdırıp”, “Belki Ben Aldanıyorum”, “Hanım”, “Külliyât-ı Sa'y ü Tahrir Makalât ve Musahabat”, “Külliyât-ı Sa'y ü Tahrir, Menâkıb-ı İslam”, “Tarih ve Muharrir”, “İki Hatırat Üç Şahsiyet”, “Eşkâl-ı Zaman”, “Cidd ü Mizah”, “Hamamcı Ülfet”, “İki Günahsız Sevda: Sevda-ı Sermedi Heva-yı Aşk”, “İki Güzel Günahkâr: Bedia Eleni”, “Fuhş-i Atik I, II”, “Fuhş-i Atik II”, “Muharrir, Şâir, Edib”, “Gülüp Ağladıklarım”, “Muharrir Bu Ya”, “Falaka”, “Şehir Mektupları”

İnceleme alanımıza giren diğer yedi eser ise Ahmet Rasim'in ölümünden sonra gazete ve dergilerdeki yazılarından seçilerek hazırlanmış ve basılmıştır:

“Ramazan Sohbetleri I”, “Ramazan Sohbetleri II”, “Anılar ve Söyleşiler”, “Ahmet Rasim, Aşkları Hatıraları”, “Nükte ve Fıkralarıyla Ahmet Rasim”, “İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim I, II”

Bu eserler halk kültürü unsurları bakımından tarandıktan sonra, bu unsurlar “Ahmet Rasim'in Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları” ana başlığı altında 17 alt başlık şeklinde tasnif edilerek çalışmamızın metin ve incelemeler bölümünde verildi.

Bu bölümden sonra bibliyografyada Ahmet Rasim'in inceleme alanımıza giren eserleriyle, çalışmamız sırasında faydalandığımız diğer eserler verildi.

Çalışmamızın sonuna ise şahıs ve yer isimleriyle, halk kültürü unsurlarını da ihtiva eden genel bir indeks ve bir de sözlük ilave edildi.

Beş yıl süren çalışmamızın başından sonuna kadar bizden yardımlarını esirgemenen, bize gerçek anlamda rehberlik eden, görevimiz gereği kendilerinden uzakta yürütmek zorunda olduğumuz çalışmamızın her safhasında, vakitli vakitsiz telefonlarına ve ziyaretlerimize büyük bir sabırla katlanan, danışman hocamız Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU Hanımefendi'ye teşekkürü borç biliriz.

Kıymetli görüşleriyle bize ışık tutan hocamız Prof. Dr. Muhan BALI Beyefendi'ye, fıkraların tasnifi konusunda görüşlerini aldığımız Prof. Dr. Dursun YILDIRIM Beyefendi'ye, Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU Beyefendi'ye, çalışmamızın büyük bir kısmını bilgisayarda yazan oğlum Salih Gökhan Çağrı ÇELİK'e, Zeki ÇELİK Bey'e ve diğer yazıcı arkadaşlara, indeks ve sözlük fişlerinin tasnifine yardım eden sevgili öğrencilerimize ve yardımı dokunan herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Ali ÇELİK
ERZURUM, 1993

İKİNCİ ÖN SÖZ

Benim içim anı biriktirmek fotoğraf biriktirmekten önemlidir. Çünkü biriktirdiğiniz hikâyeler, hayatınızı zenginleştirir; geçmişinizi değerli kılar. Yahya Kemal “İnsan hayal ettiği müddetçe yaşar” der. Hayallerimizin bir kısmı yaşadıklarımıza dairdir. Bu yüzden değil midir geçmişe özlemimiz. Geçmiş andığımızda yaşadıklarımız, hatıralarımız film şeridi gibi gözümüzün önünden geçmez mi? Hatıralar aynı zamanda birer vefa kaynağıdır. İnsan ve insanlık bir mazi hikâyesidir. Hadis-i şerifte buyurulduğu üzere, iyilikleri unutmama azmindeyiz. Bunları kalıcı kılan unsurların başında ise yaşadıklarınıza ait hikâyeler gelir.

Bu çalışmayı yapan Ali Çelik Hocam’la 30 yıldır tanışırım. 1989 yılında başlayan üniversite öğrenimimde önce lisans, sonra yüksek lisans danışmanım oldular. Daha sonraki süreçte, O benim manevi babam oldu; ben ona yol oğlu olmaya çalışıyorum. Otuz yıllık tanışıklığımızda ikimizin birlikte bir fotoğrafı oldu. Galiba başkasına da gerek yok. Çünkü o fotoğraf bütün fotoğrafları özetler. Onunla biriktirdiğim hatıralarımı ve bendeki etkilerini yazacak olsam böyle bir kitabın sayfalarını kat ve kat aşacaktır. Bu *çalışmanın* yayına hazırlanma hikâyesi, aramızdaki bu muhabbettir.

Bu çalışmanın aslı hocam Prof. Dr. Ali Çelik’in (emekli) doktora tezidir. **Ahmet Rasim’in Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları** adlı bu tez 26 yıl önce (1993) tamamlanmıştır. Türk Halk kültürü ve halk edebiyatı açısından bir hazine olan bu tezin yayınlanmamış olması ciddi bir eksiklikti. Bu eksikliği gidermek, hocamın bize yaptıklarına bir nebze katkıda bulunabilmek amacıyla eşim ve öğrencilerimin yardımlarıyla bendeki nüshadan tezi bilgisayarda yeniden yazdık. Tezin tamamı iki cilt ve 894 sayfadır. Birinci cilt A. Rasim’in eserlerindeki halk kültürü unsurlarından, ikinci cilt ise Sözlük ve İndeks’ten oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci cildinde A. Rasim’in eserlerindeki halk kültürü unsurları 17 ana başlık altında toplanmıştır. Yayına hazırlarken **Okul Hayatı** ve **Eğitim** başlıklı ikinci ve üçüncü ana başlıkları **Eğitim** başlığı altında birleştirdik. Bunun yanında bazı kısımların sıralamasında değişiklikler yaptık: 15, 16, 17. ana başlıklar altındaki Halk Müziği, Halk Hekimliği ve Halk Takvimi kısımlarını bir takdim tehir yaparak 12, 13, 14. ana başlıklar şeklinde düzenledik. Böylece çalışmayı Ali Çelik Hocam’ın **Trabzon Şalpazarı Çepni Kültürü** ve **Trabzon Çaykara Halk Kültürü** çalışmalarında olduğu gibi Halk Hayatı ve Halk Edebiyatı şeklinde iki ana bölümde düzenlemiş olduk. Metinler üzerinde tashih mahiyetindeki bazı düzeltmeler haricinde herhangi bir değişiklik yapmadık. Ancak ikinci ciltte yer alan ve yaklaşık 200 sayfa olan İndeks kısmını çıkardık. Çalışmada sadece halk kültürü unsurları tespit edilmemiş, bu unsurların yer aldığı metinler de verilmiştir. Bu yönü itibariyle çalışma, A. Rasim’e ve onun yaşadığı döneme ait zengin bir dil malzemesi de sunmaktadır.

Ahmet Rasim’in Eserlerinde Halk Kültürü adıyla yayına hazırladığımız bu eser 576 (X+566) sayfa olup, ana hatlarıyla iki bölümden oluşmaktadır. **Sunuş, Ön söz** ve **Giriş** kısımlarında çalışma hakkında bilgiler verilmektedir. Birinci bölümde halk hayatına ait kültürel unsurlar **Ev hayatı, Eğitim, Beslenme, Giyim kuşam, İş hayatı ve meslekler, Taşıt Araçları, Çocuk oyunları ve muziplikler, Eğlence yerleri ve eğlenceler, Dini günler ve bayramlar, İnanmalar, Gelenek-görenek ve görgü**

kuralları başlıkları altında, ikinci bölümde ise halk edebiyatına ait kültürel unsurlar **Halk edebiyatı ve Halk temâşası** başlıkları altında yer almaktadır. **Sonuç** kısmında, çalışma neticesinde elde edilen bulgular ve yapılan tespitler 20 maddede sıralanmıştır. **Bibliyografya** kısmında ise çalışmanın hazırlanması sırasında başta Ahmet Rasim'in eserleri olmak üzere faydalanılan bütün kaynaklar verilmiştir. Çalışmanın sonunda ise çalışmada yer alan metinlerin içinde geçen kelimelerle ilgili genişçe bir sözlük bulunmaktadır.

Bu kitap çalışmasıyla Türk halk kültürü için önemli bir kaynak gün yüzüne çıkacaktır. Bana böyle bir imkânı veren Rabbime nihayetsiz şükürler olsun. Ayrıca tezini yayına hazırlamama izin veren Hocam Prof. Dr. Ali ÇELİK'e ve her daim birinci yardımcım eşim Rukiye Hanım'a en kalbi şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Cengiz GÖKŞEN

Osmaniye 2019

KISALTMALAR

A.	: Afife
Akş.	: Akşam Gazetesi
Ank.	: Ankara
A.R.	: Ahmet Rasim, Agâh Sırrı Levent
A.R.A.II.	: Ahmet Rasim Aşkları Hatıraları, Hilmi Yücebaş
A.R.A.S.	: Ahmet Rasim Anılar ve Söyleşiler
A.R.E.İ.	: Ahmet Rasim'in Eserlerinde İstanbul
A.R.M.	: Ahmet Rasim ve Musiki
A.O.	: Asker Oğlu
Bak.	: Bakınız
B.B.A.	: Belki Ben Aldanıyorum
B.G.	: Biçare Genç
B.S.E.M.	: Bir Sefilenin Evrak-ı Metrûkesi
C.M.	: Cidd ü Mizah
Cum.	: Cumhuriyet Gazetesi
E.H.	: Endişe-i Hayat
E.Z.	: Eşkâl-i Zaman
F.	: Falaka
F.A.	: Fuhş-i Atik
G.	: Gecelerim
G.A.	: Gülüp Ağladıklarım
G.H.	: Gam-ı Hicran
H.	: Hanım
H.D.	: Hikmet Dizdaroğlu
H.Ü.	: Hamamcı Ülfet
İ.D.G.	: İki Damla Gözyaşı
İ.G.G.	: İki Güzel Günahkâr
İ.G.S.	: İki Günahsız Sevda
İ.H.Ü.Ş.	: İki Hatırat Üç Şahsiyet
İst.	: İstanbul
İ.Y.Y.A.	: İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim
İ.S.	: İlk Sevgi
K.G.	: Kitabe-i Gam
K.S.T.M.İ	: Külliyat-ı Sa'y ü Tahrir'den Menâkıb-ı İslâm

K.S.T.M.M.	: Külliyyat-ı Sa'y ü Tahrir Makalât ve Musahabat
L.I.	: Leyâl-ı İstirab
M.A.	: Mekteb Arkadaşım
M.B.Y.	: Muharrir Bu Ya
M.D.	: Meyl-i Dil
M.H.	: Meşakk-ı Hayat
M.Ş.E.	: Muharrir Şair Edib
N.	: Nâkâm
N.H.	: Numune-i Hayal
N.F.A.R.	: Nükte ve Fıkralarıyla Ahmet Rasim
O.Ç.	: O Çehre
O.Ş.G.	: Orhan Şaik Gökyay
Ö.E.	: Ömr-i Edebi
R.Ay.	: Resimli Ay
R.M.	: Romanya Mektupları
R.Per.	: Resimli Perşembe
R.S.I.	: Ramazan Sohbetleri I
R.S.II	: Ramazan Sohbetleri II
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
S.S.	: Sevdâ-i Sermedi
Ş.M.	: Şehir Mektupları
T.H.	: Tecarib-i Hayat
T.M.	: Tarih ve Muharrir
Vb.	: Ve bunun gibi
Vd.	: Ve diğerleri
Vs.	: ve sair

BİBLİYOGRAFYA

1-Ahmet Rasim'in İnceleme Alanımıza Giren Eserleri:

A-Kendisi Hayatta İken Kitap Halinde Yayımlananlar:

- **İlk Sevgi**, İst. 1307, Mekteb-i Sanayi Mat. 101 s.
- **Tecarib-i Hayat**, İst. 1308, Şirket-i Mürettibiye Mat.84 s.
- **Meyl-i Dil**, Konstantiniye, 1310, Âlem Mat.47 s.
- **Afife**, Konstantiniye, 1310, Âlem Mat. 47 s.
- **Numune-i Hayal**, İst 1311, Âlem Mat. 48 s.
- **O Çehre**, İst. 1311, Sefa ve Enver Mat. 32 s.
- **İki Damla Gözyaşı**, İst.1312, Âlem Mat. 8 s.
- **Gam-ı Hicran**, Kostantiniye, 1314, Âlem Mat. 81 s.
- **Asker Oğlu**, Kostantiye, 1315,Malumât Mat. 103 s.
- **Nâkâm**, Kostantiniye, 1315, Malumât Mat. 91 s.
- **Ömr-i Edebi I**. Kostantiniye, 1315, Malûmat Kütüphanesi, 240 s.
- **Ömr-i Edebi II**. Kostantiniye, 1316, Malûmat Kütüphanesi, 260 s.
- **Ömr-i Edebi III**. Kostantiniye, 1317, Malûmat Kütüphanesi, 223 s.
- **Ömr-i Edebi IV**. Kostantiniye, 1317, Malûmat Kütüphanesi, 216 s.
- **Biçare Genç**, Dersaadet, 1316, Bâb-ı Âli Caddesinde 38 Numaralı Mat. 48 s.
- **Endişe-i Hayat**, İst. 1316, Bab-ı Âli Caddesinde 38 Numaralı Mat. 56 s.
- **Meşakk-ı Hayat**, İst. 1316, Bab-ı Âli Caddesinde 38 Numaralı Mat. 75 s.
- **Gecelerim**, İst. 1316, Bab-ı Âli Caddesinde 38 Numaralı Mat. 72 s.
- **Mekteb Arkadaşım**, İst 1316, Bâb-ı Âli Caddesinde 38 Numaralı Mat. 61 s.
- **Leyâl-i Izdırab**, İst. 1316 Bâb-ı Ali Caddesinde 38 Numaralı Mat. 72 s.
- **Belki Ben Aldanıyorum**, İst.1325, Dârü'l Hayr Mürettibhânesi, 70 s.
- **Hanım**, Dersaadet, 1326, İkdam Mat. 158 s.
- **Külliyât-ı Sa'y ü Tahrir- Makalât ve Musabihat**, Dersaadet, 1325, Matbaa-ı Kitabhâne-i Cihan, 319 s.
- **Külliyat-ı Sa'y ü Tahrir. Menâkıb-ı İslam**, Darü'l Hulâfetül Âliye, 1325, Matbaa-i Kütüphâne-i Cihan, 332 s.
- **Tarih ve Muharrir**, İst. 1329, Selanik Matbaası Muhtar Halid Kitaphânesi, 191 s.
- **İki Hatırat Üç Şahsiyet**, İst. 1332, Matbaa -ı Hayriye ve Şürekâsı, 211 s.
- **Eşkâl-ı Zaman**, Konstatiniye, 1334, Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi, 208 s.
- **Cidd ü Mizah**, İst. 1337, İkbâl Kütüphânesi Şems Mat. 224 s.
- **Hamamcı Ülfet**, İst. 1338, İkdam Mat. 76 s.

- **İki Günahsız Sevda, Sevda-i Sermedi - Heva-yı Aşk**, İst. 1338, İkdam Mat. 104 s.
- **İki Güzel Günahkâr Bedia - Eleni**, İst. 1338, İkdam Mat. Bedia, 80 s., Güzel Eleni, 48 s.
- **Fuhs -ı Atik I.** Dersaadet, 1340, İkdam Mat.167 s.
- **Fuluş-i Alik II.** Dersaadet, 1340, İkdam Mat. 398 s.
- **Muharrir, Şâir, Edib**, İst. 1342, Kanaat Kütüphanesi ve Matbaası, 216 s.
- **Gülüp Ağladıklarım**, İst. 1926, Hamid Mat. 246 s.
- **Muharrir Bu Ya**, İst. 1926, Hamid Mat. 416 s.
- **Falaka**, İst. 1927. Hamid Mah. 153 s.
- **Şehir Mektupları**, İst. Tahir Bey Matbaası 1088 s.

B. Ölümünden sonra gazete yazılarından seçilerek düzenlenen kitaplar:

- Ramazan Sohbetleri**, Haz: Reşad Ekrem Koçu, Kervan Yayınları, 224 s.
- Ramazan Sohbetleri**, Haz: Muzaffer Gökman, İst. 1967, Kitapçılık Tic.Lt.Şt. Yayınları, 303 s.
- Anılar ve Söyleyişleri**, Nuri Erten, İst. 1983, Çağdaş Yayınları, 254 s.
- Ahmet Rasim Aşkları-Hâtıraları**, Hilmi Yücebaş, İst. 1957, Dizerkonca Matbaası, 127 s.
- Nükte ve Fıkralarıyla Ahmet Rasim**, Hikmet Altınkaynak Semih Balcıoğlu İst. 1984. Milliyet Yayınları A.Ş. 64 s.

II. Çalışmalarımızda faydalandığımız diğer eserler:

A Kitaplar :

- AKALIN, L.Sami: **Alkışlar Kargışlar**, Ank. 1990 Kültür Bakanlığı Yayınları.
- : Dede Korkut Kitabının Folklor Bakımındaabn Değerlendirilmesi (Doktora Tezinden Bölümler)** İst. 1969, Yenilik Basımevi.
- AKTAŞ, Şerif: **Ahmed Râsim'in Eserlerinde İstanbul**, 1988 Kültür Bakanlığı Yayınları: 1032.
-: **Ahmed Rasim**, Ank. 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ali Seydi Bey: **Teşrifat ve Teşkilatımız**, Tercüman Binbir Temel Eser No:17.
- ARAZ, Nezihe; GÜNAY, Umay; TAN, Nail; TOYGAR, Kamil; ÖKSÜZ, Enis; SEYİDOĞLU, Bilge: **21. Yüzyıl Eşiğinde Örf ve Âdetlerimiz (Türk Töresi)**, İst. 1985, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.
- ATAMAN, Sadi Yaver: **Eski Türk Düğünleri ve Evlenme Ritleri**, Ank. 1992, Kültür Bakanlığı Yayınları.

- BAŞAR, Zeki: **İçtimal Âdetlerimiz- İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz**, Ank. 1972, Sevinç Matbaası.
- BAYRI, Mehmet Halit: **İstanbul Folkloru**, İst. 1972, Baha Matbaası
- BİRSEL, Salâh: **Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu**, Ank. 1983, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
-: **Boğaziçi Şıngır Mıngır**, Ank. 1981, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
-: **İstanbul Paris**, Ank. 1983, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
-: **Kaliveler Kitabı**, Ank.. 1983, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- BORATAV, Pertev Nali: **100 Sruda Türk Folkloru**, İst. 1984, Gerçek Yayınevi.
-: **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İst. 1969, Gerçek Yayınevi.
-: **Folklor ve Edebiyat**, İstanbul 1939.
- DİZDAROĞLU, Hikmet: **Muharrir Bu Ya**, "Ahmet Rasim", Ank. 1969, Devlet Kitapları, Milli Eğitim Basımevi.
- DOUSSON M. De M: **18. Yüzyılın Türkiyesinde Örf ve Âdetler**, Tercüman 1001 Temel Eser No: 3.
- ERDENTUĞ, Nermin: **Sosyal Âdet ve Gelenekler**, Ank. 1977, Kültür Bakanlığı Yayınları
- ERGUNER, Gürbüz: **Uşak Halk Takvimi Halk Meteorolojisi**, Ank. 1984, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- GÖKALP Ziya: **Türk Medeniyeti Tarihi**, Haz. Kâzım Yaşar Koprman - Afşar İsmail Aka, İst. 1976, Güneş Matbaacılık A.Ş.
-: **Türkçülüğün Esasları**, Haz. Mehmet Kaplan, İstanbul 1972, Milli Eğitim Basımevi.
- GÖKMAN, Muzaffer: **İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim I, II**, İst. 1989, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları.
- GÖKYAY, Orhan Şaik: **Eşkâl-i Zaman**, Ank. 1969, Devlet Kitapları, Milli Eğitim Basımevi
- HANÇERLİOĞLU, Orhan: **Musahipzâde Celâl "Bütün Oyunları"**, 1970, Milliyet Yayınları.
- KOŞAY, Hâmit Zübeyir - ÜLKÜCAN, Akile: **Anadolu Yemekleri ve Türk Mutfağı**, Ank. 1961, Milli Eğitim Basımevi.
- KOŞAY Hamit Zübeyir: **Etnoğrafya ve Folkloru Klavuzu**,
- KUDRET, Cevdet: **Ortaoyunu**, Ank. 1973, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- KUNOŞ, İgnaz: **Türk Halk Edebiyatı**, (Haz. Tuncer Gülensoy), İst. 1978, Tercüman 1001 Temel Eser, NO:127
-: **Halk Edebiyatı Numuneleri Türkçe Ninniler**, İst. 1344 (1925), Orhaniye Matbaası.
- KUT, Turgut: **Açıklamalı Yemek Kitapları Bibliyografyası**, Ank. 1985, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- LEVEND, Ağâh Sırrı: **Ahmet Rasim**, Ank. 1965 TDK Yayınları
- LEWIS, Raphaella: **Osmanlı Türkiyesinde Gündelik Hayat (Âdetler ve Gelenekler)**, Çev: Mefkûre Poroy, İst. 1973, Doğan Kardeş Yayınları.
- LUTZ, Röhrich: **Der Witz**, Stuttgart; Metzler, 1977.
- OZANSOY, Halit Fahri: **Eski İstanbul Ramazanları**, İst. 1968, İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- ÖGEL, Bahaeddin: **Türk Kültür Tarihine Giriş**, Ank. 1977.
- ÖRNEK, Sedat Veyis: **Türk Halkbilimi**, Ank. 1977, Türkiye İş Bankası Yayınları
- SEVİLEN, Muhittin: **Karagöz**, Ank. 1986 1000 Temel Eser No:121
- SEYİDOĞLU, Halil: **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**, Ank.1979
- TAN, Nail: **Folklor (Halkbilimi)- Genel Bilgiler-** , İst. 1985.
- TUĞRUL, Mehmet: **Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı**, İst. 1969, Milli Eğitim Basımevi
- TURHAN, Mümtaz: **Kültür Değişmeleri**, İst. 1969, 1000 Temel Eser No: 10.
- YENER, Enise: **Etnografya Klavuzu**, Ank. 1960, Doğu Ltd. Şirketi Matbaası.
- YILDIRM, Dursun: **Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar**, Ank. 1976.

B Sözlükler:

- ACIPAYAMLI, Orhan: **Halkbilim Terimler Sözlüğü**, Ank. 1978, TDK. Yayınları Ankara Üniversitesi Basımevi.
- AĞAKAY, Mehmet Ali: **Fransızca Türkçe Sözlük**, Ank. 1971 TDK.
- AKSOY, Ömer Asım: **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, Ank. 1976, TDK Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- DEVELİOĞLU, Ferit: **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ank. 1970.
-: **Türk Argosu**, Ank. 1980, Aydın Kitabevi Yayınları.
- GÖLPINARLI, Abdülbâki: **Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**, İst. 1967, İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- GÖZLER, H. Fethi: **Türkçe Deyimler Türkçe ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1974.
- HAKSAN, Haksan: **Çağdaş Görgü Sözlüğü**, İst. 1967, Varlık Yayınları Ekin Basımevi.
- KOÇU, Reşat Ekrem: **Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü**, Ank. 1967, Başnur Mat. Sümerbank Kültür Yayınları:I
- Komiyon: **Dini Terimler Sözlüğü**, İst. İhlâs Gazetecilik Holding A.Ş.
- NUTKU, Özdemir: **Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü**, Ank. 1983, TDK Yayınları, Sevinç Basımevi.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: **Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü**, İst. 1962, İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- PAKALIN, Mehmet Zeki: **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.I.-II-III**, İst. 1971, Milli Eğitim Basımevi.

PAR, Arif Hikmet: **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, İst. 1982, Yelken Matbaası.

Şemseddin Sâmî: **Kamus-ı Türki**, Dersaadet, 1317.

TDK : **Türkçe Sözlük**, Ank. 1988.

TDK : **Derleme Sözlüğü**, Ank. 1963.

TDK : **Tarama Sözlüğü**, Ank. 1969.

TÜRKHAN (EDİSHUN), Aysan: **Deyimler Sözlüğü**, İst. 1980, Remzi Kitabevi.

ŞÜKÜN, Ziya: **Farsça- Türkçe Lügât**, İst. 1984, Milli Eğitim Basımevi

: **Dini Terimler Sözlüğü**, İst. İhlâs Matbaacılık A.Ş.

KOŞAY, Hamit Zübeyr - AYDIN Orhan: **Ana Dilden Derlemeler**, Ank. 1952, TDK Basımevi.